Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 1989–1990

19 637 Vluchtelingenbeleid

Nr. 62

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

's-Gravenhage, 20 februari 1990

Mede namens mijn ambtgenoten van Binnenlandse Zaken, Financiën, Onderwijs en Wetenschappen, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur en voor Ontwikkelingssamenwerking en de Staatssecretaris van Justitie, doe ik U hierbij toekomen het **vijfde halfjaarlijkse rapport inzake het vluchtelingenbeleid.** Dit rapport behandelt de periode van 1 juli tot 31 december 1989.

Met de periodieke rapportage over het vluchtelingenbeleid wordt uitvoering gegeven aan de door Uw Kamer op 9 april 1987 aanvaarde motie van het lid Wiebenga waarin de regering werd verzocht de Kamer tenminste tweemaal per jaar te informeren omtrent de verschillende aspecten van het vluchtelingenbeleid en haar beleidsconclusies daaromtrent. Zoals gebruikelijk voeg ik hierbij, ter uitvoering van de eveneens de op 9 april 1987 aanvaarde motie van de leden Melkert en Van Traa, ter kennisneming tevens copieën toe van de algemene ambtsberichten van algemene aard die ik in de onderhavige periode aan de Staatssecretaris van Justitie zond.[1]

Wellicht kan deze vijfde halfjaarlijkse rapportage vóór de vergadering van 22 februari a.s. met de vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken, Justitie, Binnenlandse Zaken en WVC ter kennis van de leden van Uw Kamer worden gebracht en tijdens deze vergadering ook aan de orde komen.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
H. van den Broek

[1] Ter inzage gelegd op de bibliotheek

012152F
ISSN 0921 - 7371
SDU uitgeverij 's-Gravenhage 1990

1. INLEIDING

De vijfde rapportage over het vluchtelingenbeleid bestrijkt de periode 1 juli – 31 december 1989. Wanneer de Tweede Kamer daarmede accoord kan gaan, zal deze halfjaarlijkse rapportage waarin de regering uitvoering geeft aan de motie Wiebenga van 9 april 1987, sneller op de verslagperiode volgen dan voorheen het geval was maar in een minder uitgebreide vorm. Heeft de Tweede Kamer in de verslagperiode specifieke vragen over het vluchtelingenbeleid gesteld of over bepaalde onderwerpen apart gedebatteerd, dan beperkt de rapportage over die onderwerpen zich tot verwijzing daarnaar. Zoals gebruikelijk worden ter uitvoering van de motie Melkert en Van Traa de algemene ambtsberichten uit de verslagperiode bijgevoegd.

2. INTERNATIONALE SITUATIE

In de tweede helft van ieder jaar komt de Uitvoerende Raad van het VN-Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen bijeen (UNHCR/EXCOM). De veertigste EXCOM-zitting dreigde overschaduwd te worden door de financiële en beheerscrisis bij UNHCR, doch er werd uiteindelijk toch ook ruime aandacht besteed aan de uitoefening van het protectiemandaat van UNHCR. De Nederlandse delegatie stelde zich kritisch doch constructief op ten aanzien van de organisatorische problematiek en bevorderde een inhoudelijke discussie over de internationale protectie van vluchtelingen. De zg. EXCOM-conclusies zijn in de AVVN-resolutie van 17 november 1989 bekrachtigd. Op 26 oktober 1989 trad J. P. Hocké als Hoge Commissaris voor Vluchtelingen af. De AVVN benoemde Th. Stoltenberg tot diens opvolger. Tot diens aantreden op 15 januari 1990 trad G. Hinteregger op als «officier-in-charge» van UNHCR.

In UNHCR-verband vond op 16/17 oktober 1989 de derde bijeenkomst plaats van het «Steering Committee», dat dient toe te zien op de uitvoering van het zg. comprehensive plan of action (CPA). Dit CPA werd in juni 1989 aanvaard op de Internationale Conferentie inzake Indo-Chinese Vluchtelingen, waarover in de vierde halfjaarlijkse rapportage werd bericht. Bij gebrek aan consensus over de wijze van repatriëring van niet-als-verdragsvluchteling-erkende Vietnamezen werd dit overleg geschorst, uiteindelijk tot 23/24 januari 1990. De regering heeft zich tijdens de beide Steering Committee-sessies en in de tussenliggende periode ervoor ingezet consensus te bereiken. Het CPA biedt immers qua deelnemers (landen van herkomst, van eerste opvang en van hervestiging, alsmede donoren) en qua onderling samenhangende en elkaar versterkende maatregelen een zo humanitair en doelmatig mogelijke duurzame internationale oplossing voor een zich jarenlang voortslepende regionale vluchtelingenproblematiek. Hoewel er op 24 januari 1990 voortgang was geboekt met betrekking tot de uitvoering van het CPA, bleek consensus niet mogelijk omdat de Amerikaanse delegatie zich tegen een korter dan een jaar durend moratorium op niet-vrijwillige-repatriëring bleef verzetten. Een laatste consensuspoging is door de Hoge Commissaris Stoltenberg ondernomen. Vragen van de Tweede Kamer over de niet-vrijwillige repatriëring van 51 Vietnamezen uit Hong Kong, werden op 9 januari 1990 beantwoord.

Nederland heeft ook in de verslagperiode deelgenomen aan de zg. informele consultaties die in UNHCR-verband plaatsvinden tussen een aantal westerse landen. Dit overleg is nuttig omdat het gelegenheid biedt het onderlinge inzicht in nationale vluchtelingen- en asielproblematiek te verruimen en gedachten- en besluitvorming in EXCOM-verband te bespoedigen.

Andere internationale ontwikkelingen op vluchtelingengebied betroffen o.a. Namibië. Op 12 juni 1989 startte de repatriëring onder UNHCR-

auspiciën van circa 42 000 Namibiërs. Het repatriëringsprogramma is inmiddels vergevorderd. Over de repatriëringsbewegingen van Tamils uit Nadu (India) is de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken desgevraagd geïnformeerd in een brief van 20 december 1989. De besprekingen tussen UNHCR en de Turkse regering over structurering van internationale hulpverlening aan naar Turkije gevluchte Irakese Koerden werden in april 1989 afgebroken, doch aan het einde van de zomer hervat. Overeengekomen kon worden, dat UNHCR zorg zal dragen voor een herhuisvestingsprogramma: In de situatie van Afghaanse vluchtelingen heeft zich sinds de vierde halfjaarlijkse rapportage geen noemenswaardige verbetering voorgedaan. UNHCR heeft voorts een proefproject ontworpen voor repatriëring van in Frans-Guyana verblijvende Surinamers, doch heeft daaraan door de veiligheidssituatie in het daartoe geselecteerde gebied nog geen uitvoering kunnen geven.

Hongarije is in 1989 toegetreden tot het vluchtelingenverdrag. Eind 1989 opende UNHCR vervolgens een kantoor in Boedapest. Tijdens de EXCOM werd deze Hongaarse stap door vele delegaties begroet, waarbij tevens de hoop werd uitgesproken dat ook andere Oosteuropese landen tot toetreding zouden overgaan. De ontwikkelingen in Oost-Europa worden nauwlettend bestudeerd op de gevolgen die zij voor vluchtelingenstromen en repatriëringsbewegingen kunnen hebben.

Het Ministerie van WVC organiseerde van 7–10 november 1989 een «International Seminar on Political Asylumseekers» teneinde van gedachten te wisselen over opvang en begeleiding van asielzoekers in Europa. De Minister voor Ontwikkelingssamenwerking opende op 7 december 1989 de internationale conferentie «Refugees in the World; the European Community's Response – met een rede waarin hij o.a. op oorzaken van vluchtelingen- en migratiestromen inging en vluchtelingenopvang in de regio.

Het Akkoord van Schengen en de Europese Gemeenschap

De top van EG-regeringsleiders in Straatsburg van 7 en 8 december 1989 heeft op instigatie van Nederland uitgesproken, dat binnen de Twaalf gestreefd moet worden naar harmonisatie van het asielbeleid. De Nederlandse regering gaf hiermee gehoor aan het algemene gevoelen binnen het Parlement dat een overeenkomst over de toedeling van de verantwoordelijkheid voor het in behandeling nemen van een asielverzoek niet los gezien kan worden van een streven naar harmonisatie van het materiële asielbeleid. Een expliciete verwijzing naar de top van Straatsburg wordt opgenomen in de ontwerp-overeenkomst. Besloten is een inventarisatie te maken van het asielbeleid van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschappen. Binnen de intergouvernementele samenwerking van de Twaalf wordt thans getracht, mede rekening houdend met de opmerkingen in de parlementen van de Lid-Staten en die in het Europese Parlement, de genoemde overeenkomst voor het einde 1990 gestalte te geven.

De ontwerp-overeenkomst heeft ten doel het verschijnsel van de «refugees in orbit» tegen te gaan en er voor te zorgen dat een asielzoeker zijn verzoek om asiel in ieder geval behandeld krijgt. Daarnaast heeft de ontwerp-overeenkomst ten doel het indienen van dubbele asielverzoeken te voorkomen. De in de ontwerp-overeenkomst gevolgde systematiek is dat achtereenvolgens criteria worden toegepast ter bepaling van de Lid-Staat welke verantwoordelijk is voor het in behandeling nemen van het asielverzoek. Uitgangspunt daarbij is de band die er op enigerlei wijze bestaat tussen een Lid-Staat en de asielzoeker. Is die band er niet of is die niet vast te stellen, dan is die Lid-Staat verantwoordelijk waar de asielzoeker zijn asielverzoek heeft ingediend. De hiërarchie wordt dan ook bepaald door de waarde die wordt toegekend

aan de band van de asielzoeker met de mogelijk verantwoordelijke Lid-Staat. Het sterkst wordt die band gezien, indien de asielzoeker gezinsbanden heeft met een Lid-Staat, vervolgens geven het bezit van een verblijfstitel en in de derde plaats van een visum een indicatie voor dat gewicht. Vervolgens wordt die verantwoordelijkheid afgeleid uit het bezit van een verlopen verblijftitel of visum. Is het dan nog niet mogelijk gebleken een Lid-Staat aan te wijzen, welke de verantwoordelijkheid dient te dragen, dan is de Lid-Staat verantwoordelijk die de controle op de binnenkomst van de vreemdeling heeft uitgevoerd. Bij illegale binnenkomst is de Lid-Staat verantwoordelijk waar de asielzoeker is binnengekomen en wanneer dat niet is vast te stellen, is uiteindelijk de Lid-Staat verantwoordelijk waar het asielverzoek wordt ingediend.

Voor wat betreft de aanvullende overeenkomst bij het Akkoord van Schengen zij verwezen naar het mondelinge overleg met Uw kamer dd. 6 december 1989.

3. FINANCIËLE BIJDRAGEN

In de periode 1–7–1989 tot 31–12–89 droeg Nederland in totaal f 7 883 124 bij aan de internationale hulp ten behoeve van vluchtelingen. (Totaal 1989: f 20 534 102). Dit bedrag staat los van de jaarlijkse reguliere bijdragen van f 15 mln. aan UNHCR's begroting en die van f 6,06 mln. aan de begroting van UNWRA. De financiële bijdragen kunnen als volgt worden onderverdeeld.

1989	2e helft	Totaal
Latijns Amerika		
– directe hulp aan vluchtelingen	741 834	2 189 334
– hulp gericht op integratie in asielland	–	1 300 000
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	–	700 000
Totaal	**741 834**	**4 189 334**
Afrika		
– directe hulp aan vluchtelingen	2 109 412	6 074 542
– hulp gericht op integratie in asielland	–	500 000
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	537 500	1 587 500
Totaal	**2 646 912**	**8 162 042**
West en Zuidwest Azië		
– directe hulp aan vluchtelingen	3 662 255	6 486 603
– hulp gericht op integratie in asielland		–
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	200 000	339 000
Totaal	**3 862 255**	**6 825 603**
Azië en Oceanië		
– directe hulp aan vluchtelingen	582 123	1 282 123
– hulp gericht op integratie in asielland		–
– hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	–	75 000
Totaal	**582 123**	**1 357 123**
Wereldwijd		
– totale directe hulp aan vluchtelingen	7 095 624	16 032 602
– totaal hulp gericht op integratie in asielland	–	1 800 000
– totaal hulp bij vrijwillige repatriëring en reïntegratie in land van oorsprong	737 500	2 701 500
Totaal	**7 833 124**	**20 534 102**

Van dit totaalbedrag (2e helft 1989) betrof f 1 750 000 bijzondere bijdragen aan UNHCR en f 6 083 124 bijdragen via non-gouvernementele organisaties (Totaal 1989: f 9 750 000 bijzondere bijdragen aan UNHCR en f 10 784 102 bijdragen via non-gouvernementele organisaties).

Zuidelijk Afrika

Via ANC is voor geheel 1989 een bedrag beschikbaar gesteld van f 550 000. De hulp ten behoeve van vluchtelingen via SWAPO wordt niet meer beschikbaar gesteld in verband met de onafhankelijkheid van Namibië.

Midden Amerika

Lastens begrotingscategorie II–c werd in 1989 f 6 220 000 besteed aan hulp voor vluchtelingen, onderverdeeld als volgt:

Costa Rica	f 3 331 000
Honduras	f 348 000
El Salvador	f 2 541 000

4. QUOTUMBELEID

De invulling van de sub A en B te noemen onderdelen is gerealiseerd door middel van door het Ministerie van Buitenlandse Zaken georganiseerde missies, waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers van de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Justitie en WVC en enkele malen door een arts van het Centrum Gezondheidszorg Vluchtelingen. In de verslagperiode zijn missies uitgevoerd naar HongKong, Thailand en Turkije.

A–Groepsgewijs op te nemen vluchtelingen (400)
Gearriveerd in Nederland: 404 vluchtelingen, waarvan
- 225 Iraniërs
- 120 Vietnamezen
- 57 Cambodjanen
- 2 Afghanen

B–Gehandicapte vluchtelingen (circa 20 + 60 familieleden)
Gearriveerd in Nederland: 54 personen, waarvan 20 gehandicapten en 34 familieleden.
Onderverdeeld naar nationaliteit:
- 17 Vietnamezen
- 18 Cambodjanen
- 19 Iraniërs

C–Enkelingen in noodsituaties (20)
Gearriveerd in Nederland: 10 personen
Totaal invulling Quotum 1989: 471 vluchtelingen

5. VIETNAMESE SCHIPBREUKELINGEN EN GEZINSHERENIGING

RASRO (100) (periode loopt van mei–mei)
Vanaf 1 mei 1989 zijn er in het kader van deze regeling 50 plaatsen vervuld.
Gezinshereniging (in het kader van het Orderly Departure Programma):
In 1989 kregen 102 personen toestemming van de Vietnamese autoriteiten om Vietnam te verlaten. Zij zijn allen gearriveerd.
Overige Gezinshereniging:
In het kader van de overige gezinshereniging zijn in 1989 28 personen in Nederland gearriveerd.

6. ALGEMENE BESCHOUWINGEN

6.1. Het beleid ten aanzien van specifieke groepen asielzoekers

Tamils

Voor de ontwikkelingen rond Tamil-asielzoekers zij kortheidshalve verwezen naar de brief van 20 december 1989 aan de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer, waarin de Minister van Buitenlandse Zaken over deze kwestie opheldering heeft gegeven.

6.2. Individuele asielzoekers

Het afgelopen jaar – met name de tweede helft ervan – stond in het teken van de verhoogde instroom van asielzoekers. Het totaal aantal asielzoekers beliep in 1989 13 898.

De belangrijkste herkomstlanden waren:

1. Somalië
2. Libanon
3. Polen
4. Ethiopië
5. Sri Lanka (Tamils)
6. Ghana
7. Iran
8. Zaïre
9. Joegoslavië
10. Roemenië

Hieronder volgt een gespecificeerd overzicht van het aantal asielzoekers dat zich in de laatste zes maanden van 1989 meldde.

Nationaliteit	juli 89	aug 89	sep 89	okt 89	nov 89	dec 89	totaal 89
Afghanistan	19	22	59	34	33	24	191
Albanië	2	3	4	5	3	2	19
Algerije	3	5		8	5	3	24
Angola	8	7	26	26	33	20	120
Bangladesh	16	4	2	11	3	6	42
Bulgarije	3	2	11	6	1	2	25
Burkina Faso	2	2	1	4	2	1	12
Chili	7	12	11	12	3	6	51
China	9	10	9	27	16	17	88
Ethiopië	71	132	79	95	83	69	529
Ghana	60	68	56	63	54	64	365
Hongarije	23	43	23	26	11	4	130
India	26	14	19	26	27	11	123
Irak	33	12	24	23	19	14	125
Iran	65	65	61	84	100	66	441
Ivoorkust	1	2	1	2	1	4	11
Joegoslavië	53	53	59	58	38	35	296
Jordanië	7	10	1		5		23
Kampuchea	1			10			11
Libanon	61	47	155	219	183	299	964
Marokko	4	5	2	4	9	2	26
Nigeria	37	33	45	71	56	60	302
Oost-Duitsland	4	5			1	4	14
Pakistan	8	10	20	19	27	23	107
Panama	10	12	25	44	98	18	207
Polen	62	84	102	111	120	97	576
Roemenië	31	39	76	54	72	60	332
Soedan	3	2	1		3	3	12
Somalië	199	196	280	339	295	283	1592
Sovjet Unie		7	21	3	1	4	36
Sri Lanka	57	45	62	117	79	206	566
Staatloos	39	5	37	43	65	95	284
Suriname	10	16	10	27	21	22	106
Syrië	20	12	9	35	39	42	157
Togo	5	5	2	4	9	3	28
Tsjecho-Sl.	6	17	15	12	7	8	65
Turkije chr.	14						14
Turkije pol.	38	35	53	56	47	52	281
Zaïre	35	42	35	29	21	28	190
Zuid Afrika	8	5		2	4	1	20

Landen waarvan tien of minder onderdanen in Nederland asiel hebben aangevraagd, zijn hier niet genoemd. Die cijfers zijn wel in de onderstaande totalen verwerkt.

Totaal	1 084	1 111	1 416	1 741	1 621	1 674	8 647
mannen	779	783	991	1 248	1 155	1 233	3 768
vrouwen	305	328	425	493	466	441	725
kinderen	211	222	319	383	331	296	411

In de tweede helft van 1989 zijn 6 197 verzoeken om asiel behandeld:

toegelaten vluchteling	individueel	480
	uitgenodigd	294
vergunning tot verblijf		498
afgewezen		4 925

1 154 asielzoekers hebben hun verzoek ingetrokken of zijn vertrokken zonder de beslissing op hun verzoek af te wachten.

Vergelijking van de cijfers van het hele jaar 1989 met die van 1988 levert het volgende overzicht op:

Jaar:	1988	1989
Instroom asielzoekers	7 486	13 898
Behandelde verzoeken	9 638	12 429
Verleende A-status	1 371 (14,22%)	1 628 (13,10%)
Verleende B-status	204 (2,12%)	–
Verleende v.t.v.	726 (7,53%)	1 127 (9,07%)
Afgewezen	7 337 (76,13%)	9 647 (77,83%)

In de vierde halfjaarlijkse rapportage is melding gemaakt van een (integraal project dat in maart 1989 bij de directie Vreemdelingenzaken van het Ministerie van Justitie van start is gegaan. Een deelproject betrof de herstructurering van de asielprocedures. Dit project bestaat uit twee fasen:

1. Alle voorbereidingen die nodig zijn om beide doelstellingen te realiseren, i.c. de definiëring van de probleemstelling (in welke procedurestappen liggen welke voorraden), het ontwikkelen van verbeteringsvoorstellen ten aanzien van kwaliteit en behandelingsduur en de concretisering van de randvoorwaarden, zoals daar zijn personeel, opleidingen, huisvesting, administratieve organisatie, enzovoorts.
2. Het terugdringen van de gemiddelde behandelingsduur tot 18 maanden en het wegwerken van de werkvoorraden.

In augustus 1989 is fase I gerealiseerd. Kort daarop hebben zeventig nieuwe medewerkers hun intrede bij de directie Vreemdelingenzaken gedaan. Na een periode van theoretische en praktische trainingen zijn zij met name ingezet voor de behandeling en versnelling van asielprocedures. Hierbij zij opgemerkt dat de capaciteit hiermee op een niveau is gebracht dat slechts toereikend is voor de behandeling van een aanbod van 8 000 asielverzoeken. (Inmiddels is in de Ministerraad besloten om de capaciteit voor het jaar 1990 uit te breiden tot een peil dat berekend is op de behandeling van 14 000 asielverzoeken). Een gewichtig onderdeel van het project Asielprocedures vormt voorts de herstructurering en professionalisering van de administratie en het dossierbeheer. Hieraan wordt thans, evenals aan de automatisering bij de directie Vreemdelingenzaken, met behulp van externe adviseurs, gewerkt.

6.3. Identiteitsvaststelling aan de hand van het dactyloscopisch signalement

Zoals reeds bericht in de vierde halfjaarlijkse rapportage vindt sedert medio 1987 vergelijking plaats van vingerafdrukken van asielzoekers, zulks ter vaststelling van hun identiteit en om na te gaan of er geen dubbele asielaanvraag is ingediend. De geproduceerde «vingerslips» worden hiertoe gezonden aan de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI). In 1989 kwam de samenwerking met de afdeling dactyloscopie van de CRI goed op gang. Begin 1989 had bij deze dienst de verwerking van de vingerafdrukken een achterstand van een jaar opgelopen. Hierna zijn door de directie Vreemdelingenzaken van het Ministerie van Justitie tijdelijke formatieplaatsen uitgeleend aan de CRI. Eind 1989 was hierdoor de achterstand bijna volledig weggewerkt. In 1989 zijn door de CRI 18 065 vingerafdrukken behandeld en verwerkt. Hierbij waren 2 803 «treffers». Dit is een percentage van 15,2%. Dit zal enigszins naar beneden moeten worden bijgesteld, omdat ook als «treffers» worden aangemerkt personen die tweemaal onder dezelfde naam zijn gedactyloscopeerd en zij bij wie dit eerder vanwege criminele feiten is gedaan. Dit betekent dat 13 à 14 procent van de 18 000 onderzochte asielzoekers dubbel in de asielprocedure liep. Nu de CRI de achterstand heeft ingelopen, blijkt het aantal treffers overigens te verminderen.

6.4. Asielzoekers op Schiphol-Oost

In de tweede helft van 1989 vroegen 2 510 vreemdelingen asiel bij de doorlaatpost Schiphol. Dit bracht het totale aantal in 1989 op 3 582 (in 1988: 1 018).

De opvang van asielzoekers, die via de luchthaven Schiphol in ons land aankomen, is zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin een groeiend probleem. In het afgelopen jaar hebben zich 3 646 asielzoekers, verdeeld op 43 nationaliteiten, gemeld op de luchthaven Schiphol. Met name het aantal asielzoekers vanuit Libanon (954), Sri Lanka (729) en Somalië (486) droeg er toe bij dat dit aantal, vergeleken met het jaar 1988, meer dan verdrievoudigd is.

Eind december 1989 is in Hoofddorp, gemeente Haarlemmermeer, een hoorcentrum voor deze asielzoekers in gebruik genomen. Op basis van dit gehoor wordt beslist of de asielzoeker tot ons land wordt toegelaten en in een asielzoekerscentrum wordt ondergebracht of dat de toegang wordt geweigerd en de desbetreffende asielzoeker wordt geplaatst in het opvangcentrum Schiphol-Oost. De gemiddelde verblijfstermijn in het opvangcentrum Schiphol-Oost bedroeg in het afgelopen jaar circa twee maanden. De lange duur van dit verblijf wordt veroorzaakt door de lange appointeringstermijnen bij de rechtbank Haarlem. Om deze termijnen te bekorten is het aantal formatieplaatsen bij de rechtbank Haarlem inmiddels met zes uitgebreid.

Medio december 1989 is het centrum Schiphol-Oost tijdelijk gesloten voor een opknapbeurt. Omdat de huidige capaciteit van dit centrum in hoge mate ontoereikend is voor de opvang van asielzoekers aan wie de toegang tot Nederland is geweigerd en het ook niet in alle opzichten voldoet aan de aan een dergelijk centrum te stellen eisen, heeft de regering besloten de mogelijkheid te onderzoeken tot de bouw van een nieuw centrum.

6.5. Verwijderingen uit Nederland

In 1989 zijn in totaal 8 344 vreemdelingen uit ons land verwijderd, waarvan 1 581 afgewezen asielzoekers. Voornoemd totaal aantal omvat derhalve enerzijds vreemdelingen die in ons land illegaal verbleven of waarvan een aanvraag om een verblijfstitel werd afgewezen en anderzijds vreemdelingen wier verzoek om asiel werd afgewezen en waarvan de vreemdelingendienst heeft vastgesteld dat betrokkene het land heeft verlaten middels vrijwillig vertrek of uitzetting. Eind vorig jaar heeft het Ministerie van Justitie met betrekking tot de verstrekte lasten tot uitzetting een rappelsysteem in gebruik genomen. Bij de vreemdelingendiensten kan thans worden nagegaan of en zo ja op welke wijze actie is ondernomen ten aanzien van vreemdelingen die ons land dienen te verlaten.

7. OPVANG

7.1. Opvang- en welzijnsbeleid uitgenodigde vluchtelingen

Centrale Opvang

In de verslagperiode zijn drie groepen uitgenodigde vluchtelingen opgevangen. Het betrof een groep Iraniërs uit Pakistan (73 personen, waarvan 5 gehandicapten), een groep Iraniërs uit Turkije (77 personen) en een groep Vietnamese vluchtelingen uit HongKong (43 personen, waarvan 1 gehandicapte). Naast deze groepen zijn enkele emergency cases, gehandicapte vluchtelingen en hun familieleden, vluchtelingen in het kader van gezinshereniging, personen in het kader van familiehereni-

gingen, bootvluchtelingen en vluchtelingen van het booreiland Neddrill opgevangen. In de verslagperiode werden aldus in het totaal 330 vluchtelingen opgevangen en gehuisvest. De gemiddelde opvangduur van uitgenodigde vluchtelingen in de centrale opvang was gedurende de verslagperiode 2,3 maanden.

In de centrale opvang volgen de vluchtelingen een intensief taal- en introductieprogramma. Hiernaast ontvangen de vluchtelingen een aantal zogenaamde maatschappelijke oriëntatielessen. Deze lessen moeten leiden tot het verkrijgen van enige basiskennis omtrent Nederlandse gewoonten, gebruiken en omgangsvormen, alsmede omtrent de verschillende instellingen en voorzieningen waarmee men in een verzorgingsstaat in aanraking kan komen.

Decentrale opvang

De groepen Iraniërs zijn respectievelijk opgevangen in de gemeenten Den Bosch en Zwolle; de groep Vietnamese vluchtelingen is in de gemeente Arnhem gehuisvest.

Een aantal gemeenten is benaderd met het verzoek te bezien of er in de periode tot en met 1992 Vietnamese vluchtelingen kunnen worden opgevangen. Gestreefd wordt naar vroegtijdige afspraken over de opvang van één of meerdere groepen vluchtelingen, opdat de gemeenten zich goed op hun komst kunnen voorbereiden. Ook wordt al in een vroeg stadium contact gelegd met het Gewestelijk Arbeidsbureau ter plaatse ten einde afspraken te maken over de toeleiding van deze vluchtelingen naar beroepsscholing en werk.

Het voorzien in huisvesting voor vluchtelingen wordt in toenemende mate een probleem. Hiervoor zijn verschillende, voor een deel elkaar versterkende oorzaken aan te geven. Allereerst dient genoemd te worden de toegenomen instroom van asielzoekers en daarmee samenhangend de groei van het aantal statusverleningen. Voorts heeft de invoering van de Regeling Opvang Asielzoekers (en daarmee in samenhangen, de verbeterde voorlichting aan asielzoekers over mogelijkheden tot huisvesting via de Regeling Rijksvoorkeurswoningen na het verkrijgen van een status) tot gevolg dat vaker een beroep wordt gedaan op de Regeling Rijksvoorkeurswoningen en bovendien met name door alleenstaande vluchtelingen. Er is een probleem dat niet van kwantitatieve aard is (landelijk gezien zijn er ruim voldoende Rijksvoorkeurswoningen) maar van kwalitatieve aard. Opvang, gericht op een succesvolle inburgering, is niet alleen een kwestie van huisvesting maar ook van andere voorzieningen. Dit kan alleen plaatsvinden in gemeenten waar die voorzieningen beschikbaar zijn. Het betreft hier veelal middelgrote en grotere gemeenten. Plaatselijk leidt dit tot schaarste aan betaalbare en passende woningen voor vluchtelingen.

Landelijke organisaties

In december 1989 is het onderzoek van «Research voor Beleid» naar de mogelijkheid om bepaalde steunfunctietaken te laten uitvoeren door organisaties van vluchtelingen in Nederland afgerond. In de eerste helft van 1990 zal over de resultaten van dit onderzoek een gesprek plaatsvinden met VluchtelingenWerk en de Federatie van Vluchtelingen-Organisaties in Nederland (VON), terwijl ook de zelforganisaties zullen worden gehoord.

Aan VluchtelingenWerk is een subsidie gegeven voor de voorlichtingscampagne «Vluchtelingen in beeld». Het doel van deze campagne was meer informatie te verstrekken over en meer begrip te vragen voor vluchtelingen in Nederland. De campagne is op 20 december afgesloten met

«De Dag van de Vluchteling», ter gelegenheid waarvan de NOS een televisieprogramma heeft uitgezonden.

Projecten

Om de continuering van het vluchtelingenproject in Helmond te waarborgen is een verzoek van die gemeente gehonoreerd om de voortzetting van de 0,6 formatieplaats maatschappelijke begeleiding te financieren. Het vluchtelingenproject Helmond heeft als doelstelling de vluchtelingen te begeleiden en, in nauwe samenwerking met het Gewestelijk Arbeidsbureau, actief mee te werken aan hun toeleiding naar de arbeidsmarkt.

In het najaar van 1988 heeft een gezamenlijk initiatief van VluchtelingenWerk, VON en de Volkshogeschool Drakenburgh geresulteerd in een project kadertraining voor (potentiële) bestuurs- en andere kaderleden van landelijke zelforganisaties van vluchtelingen. Dit heeft in de verslagperiode een vervolg gehad, waarbij mogelijke activiteiten van zelforganisaties op het gebied van de toeleiding naar werkgelegenheid en scholing centraal stonden.

7.2. Opvangbeleid asielzoekers

Opvang asielzoekers in 1989

In de tweede helft van 1989 meldden zich voor opvang in de ROA 7 674 asielzoekers. In de eerste helft van 1989 waren dit er 4 399. In 1989 hebben zich in het totaal 12 073 asielzoekers voor opvang gemeld (aanmelding bij Justitie 13 898). Per 31-12-1989 verbleven er in het totaal 4 017 asielzoekers in de AZC's en 14 466 asielzoekers in gemeenten. In totaal werden derhalve in 1989 14 466 asielzoekers via de ROA opgevangen. De 10 meest vertegenwoordigde nationaliteiten in de opvang komen overeen met de landen die op pagina 7 staan vermeld.

Behoefte aan opvangplaatsen in gemeenten

Door de grote stijging van het aantal asielzoekers, moest een beroep gedaan worden op de gemeenten om het aantal toegezegde opvangplaatsen te vergroten. De Minister van WVC schreef hiertoe op 25 oktober 1989 een brief aan alle gemeenten. In deze brief verzocht de minister het streefgetal voor decentrale opvangplaatsen te verhogen van 1 ‰ naar 2 ‰ van het aantal inwoners in elke gemeente. De gemeenten hebben per 31–12–1989 in het totaal ongeveer 16 000 plaatsen toegezegd, waarvan er bijna 11 000 inmiddels geleverd en in gebruik zijn. In 1988 is reeds toegezegd circa 4 500 nieuwe ROA-plaatsen te leveren. De prognose wijst uit dat er daarnaast in 1990 nog zo'n 3 000 extra plaatsen nodig zijn.

Opvangcentra

In Leersum is begin augustus 1989 een asielzoekerscentrum met een voorlopige capaciteit van 245 plaatsen geopend. Er zijn nu negen vaste opvangcentra in gebruik met een totale nettocapaciteit van 1 885 plaatsen. In verband met het toenemend aantal asielzoekers zullen er in 1990 vier nieuwe asielzoekerscentra geopend moeten worden. De onderhandelingen over deze vier centra zijn gaande. Er zijn in 1989 circa 800 asielzoekers in noodopvangplaatsen (hotels en pensions) en tijdelijke centra ondergebracht, ingericht in Budel, Hasselt, Echt en Blitterswijck. De capaciteit van deze tijdelijke centra is 1 085 plaatsen.

Evaluatie en bijstelling van de Regeling Opvang Asielzoekers (ROA).

Op 7 september 1989 is aan de Tweede Kamer het regeringsstandpunt over de evaluatie van de ROA aangeboden. De belangrijkste conclusies daarin zijn:

– De ROA voldoet goed.

– Gemeenten, instellingen en vrijwilligers, die asielzoekers behulpzaam zijn tijdens hun verblijf in Nederland hebben een bijzondere prestatie geleverd.

– Gemeenten blijken niet uit te komen met de rijksbijdrage per asielzoeker. Met name de bijzondere kosten en de introductiekosten vormen een knelpunt. De regering heeft daarom besloten de rijksbijdrage per asielzoeker te verhogen met f 75 per maand en voortaan ten behoeve van de introductiekosten éénmalig f 200 voor iedere in een gemeente geplaatste asielzoeker uit te betalen.

– Ten gevolge van de hoge bezettingsgraad van de asielzoekerscentra blijkt de werkdruk voor de directie en het personeel te groot. Derhalve heeft ontbinding van het ROA-personeel (in totaal 20 formatieplaatsen) plaatsgevonden en zijn de part-time functies van de adjunct-directeuren in full-time functies omgezet. Tevens is een algemeen directeur aangesteld.

– VluchtelingenWerk Nederland kon, omdat er veel meer vrijwilligersgroepen begeleid moesten worden dan geraamd, deze taak niet volledig uitvoeren. Aan VluchtingenWerk zijn per 1–1–1989 zes extra formatieplaatsen toegekend ten behoeve van regionaal werkende consulenten.

– Gemeenten willen meer informatie over de toepassing van de ROA. Daartoe heeft WVC het informatiebulletin «Opvang Vluchtelingen, Minderheden en Asielzoekers» uit. In dit bulletin worden onder meer vragen op het gebied van plaatsingsbeleid, activiteiten en financieel-adminsitratie procedures beantwoord.

– De duur van de ROA-verstrekking wordt, om tegemoet te komen aan overgangsproblemen in gemeenten, verlengd met:

* 3 maanden na verstrekken van een v.t.v.

* 2 maanden voor asielzoekers die zijn afgewezen, maar niet binnen de door Justitie gestelde termijn kunnen terugkeren, mits de asielzoeker medewerking verleent aan het verkrijgen van de benodigde reisdocumenten.

Naar aanleiding van deze evaluatie van de ROA is besloten dat de structuur van de opvang (het opvangmodel) gehandhaafd blijft, maar dat de ROA op een aantal punten wordt gewijzigd. De wijzigingen van de ROA zijn inmiddels gepubliceerd in de Staatscourant van 28 december 1989.

7.3. Medische opvang

Algemeen

Zoals uit vorige rapportage bekend is, kan er in de medische opvang en hulpverlening een kunstmatige scheiding worden aangebracht tussen de eerste medische opvang en de zogenaamde nazorg. In de praktijk kan deze scheiding vaak alleen personeelstechnisch aangebracht worden. In vele gevallen zal reeds een begin met de hulpverlening gemaakt moeten worden in de eerste opvangfase. Daarnaast dient met name de voorlichting over gezondheidsvraagstukken zowel in de eerste opvang als in de gemeenten plaats te vinden, wil deze effectief zijn. Een goed samenspel tussen hulpverlening door het CGV in de eerste opvang en de nazorg en de reguliere zorg door de vrijwilligers in de gemeenten is dan ook onontbeerlijk. Het CGV heeft zich ook in deze verslagperiode

ingespannen om dit samenspel met het hulpverlenersnetwerk te verbeteren.

Eerste medische opvang

In de periode van juli tot en met december 1989 zijn vier nieuwe asielzoekerscentra, variërend in opvangcapaciteit van 116 tot 600 plaatsen, geopend. Dat de opening van een centrum heel wat voorbereidingen met zich meebrengt, is reeds eerder beschreven. 26 nieuwe medewerkers (artsen, verpleegkundigen en administratieve medewerkers) zijn voor de werkzaamheden in deze nieuwe centra aangetrokken en ingewerkt. Voorts heeft de sectie «Eerste medische opvang» van het CGV in de tweede helft van 1989 haar werkwijze bijgesteld. Afhankelijk van de gezondheidstoestand en/of klachten van de asielzoekers wordt reeds door de verpleegkundige ingeschat of een lichamelijk onderzoek door de CGV-arts wenselijk is. Aldus komt voor de arts meer ruimte beschikbaar om extra aandacht te geven aan mensen met duidelijk medische problemen of met klachten van ernstige psychosociale aard. De verpleegkundigen verzorgen ook in alle centra inloopspreekuren met de bedoeling de toeloop van patiënten met kleine klachten naar de huisarts te verminderen. In de centra is sprake van een toenemende werkdruk, die is terug te voeren op de toename van het aantal asielzoekers en de verlengde verblijfsduur vanwege stagnatie in de doorstroming naar ROA-woningen. Het lijkt erop dat een verlengde verblijfsduur in een opvangcentrum het aantal medische klachten doet toenemen.

De decentraal en ambulant werkende verpleegkundigen hebben in toenemende mate activiteiten moeten ontplooien ten behoeve van asielzoekers in pensions waar zij tijdelijk gehuisvest worden in afwachting van een plaats in een asielzoekerscentrum. Voorzover mogelijk werden door hen ook contacten gelegd met pensionhouders. Naast het verstrekken van informatie over het CGV werd de asielzoekers geadviseerd contact op te nemen met de locale consultatiebureau's voor tuberculosebestrijding met het oog op de verplichte screening op TBC. Ook de consultatiebureau's voor TBC-bestrijding worden in samenwerking met de KNCV geïnformeerd over de in hun regio gehuurde pensions voor asielzoekers. Hiermee wordt de tijdige controle op tuberculose bevorderd.

Bureaudienst

De bureaudienst is een bij toerbeurt door één van de medewerkers van de sectie «Zorg» bemande centrale telefoondienst. Het aantal verzoeken bij de bureaudienst van het CGV om informatie, advies en hulpverlening heeft zich in de tweede helft van 1989 gestabiliseerd: er kwamen gemiddeld 100 telefonische verzoeken per maand bij de bureaudienst binnen. Daarnaast werden de regioteams van het CGV in hun regio direct benaderd met verzoeken van dezelfde aard.

Tussenvoorziening Amsterdam

In de tussenvoorziening kunnen asielzoekers, die niet adequaat opgevangen kunnen worden in de asielzoekerscentra of in de gemeenten, een tijdelijk onderdak worden geboden. In de tussenvoorziening ontvangt de asielzoeker steunend contact, terwijl zijn problemen geïnventariseerd kunnen worden. Door deze laatste mogelijkheid kan de (her)huisvesting beter voorbereid en verwezenlijkt worden. Na een wat aarzelend begin kreeg de tussenvoorziening in de tweede helft van 1989 meer gestalte en de verwachting is dat deze tendens zich zal doorzetten in 1990. De medewerkers van regioteam Noord-Holland van het CGV bieden advisering en ondersteuning in de tussenvoorziening.

Hulpverlening

Het aantal asielzoekers nam in de verslagperiode aanzienlijk toe en daarmee ook het aantal verzoeken om directe hulpverlening. Mede daardoor beslaat de directe hulpverlening aan vluchtelingen en asielzoekers nog steeds een belangrijk deel van het werk van de sectie «Zorg» (tussen de 40% en 50% van de werktijd). Door deze en andere activiteiten nam de werkdruk in de tweede helft van 1989 zodanig toe dat om uitbreiding van het aantal maatschappelijk werkenden is gevraagd.

Binnen de sectie «Zorg» is gediscussieerd over de wijze waarop vluchtelingen zelf meer betrokken zouden kunnen worden bij de hulpverlening. Op een door het CGV georganiseerde dag over de problematiek van Somalische vluchtelingen in Nederland werd ook over dit thema door medewerkers van de secties «Opvang» en «Zorg» met enkele Somalische vluchtelingen van gedachten gewisseld.

Internationale conferentie Costa Rica

Eind 1989 vond te Costa Rica de tweede Internationale Conferentie plaats van hulpverleners die zich bezig houden met de medische en psychosociale problematiek van slachtoffers van structureel repressief geweld. Het CGV was mede-organisator van deze bijeenkomst. 175 hulpverleners uit 22 westerse en niet-westerse landen kwamen vijf dagen bijeen om ervaringen en kennis uit te wisselen over de medische en psychosociale problematiek en de behandeling en begeleiding daarvan. De overkomst van deelnemers uit ontwikkelingslanden werd financieel mede ondersteund door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Een publikatie van de conferentie zal in 1990 verschijnen.

7.4. Onderwijs

Algemeen

Gedurende de verslagperiode zijn weer enige tientallen (kinderen van) vluchtelingen ingestroomd in het onderwijs. Teneinde meer inzicht te krijgen in de onderwijsproblematiek van vluchtelingen wordt momenteel in het kader van het ICM-onderzoeksprogramma «Minderheden» een onderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek moet gegevens leveren over de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van zowel de vraag naar onderwijs als het aanbod hiervan. Het gaat daarbij om leerplichtige en niet-leerplichtige vluchtelingen. Voor wat betreft deze laatste groep worden vooral de taalcursussen in beschouwing genomen. In het onderzoek zal eveneens – zij het indirect – aandacht worden besteed aan het onderwijs aan asielzoekers. In veel gevallen hebben de inmiddels erkende vluchtelingen, toen hun asielprocedure nog liep, terecht of onterecht gebruik gemaakt van onderwijsfaciliteiten. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Stichting Centrum voor Onderwijsonderzoek in Amsterdam en zal in het najaar 1990 worden afgerond.

Basisonderwijs

Voor het schooljaar 1990 worden extra faciliteiten toegekend ten behoeve van 37 leerlingen van verschillende nationaliteiten, die zijn binnengekomen bij de centrale opvang op de Heuvellaanschool in Apeldoorn. Deze leerlingen worden na de centrale opvang verspreid over diverse scholen in de opvanggemeenten. Aan deze scholen, waar in totaal 21 Vietnamese leerlingen, 13 Cambodjaanse leerlingen en 36 Iraanse leerlingen geplaatst zijn, zijn extra formatieplaatsen toegekend.

De vraag naar lessen in de eigen taal en cultuur neemt toe. De verwezenlijking hiervan is niet altijd gemakkelijk vanwege het schaarse aanbod van leerkrachten uit de betreffende taalgroepen.

Voortgezet onderwijs

Kinderen van vluchtelingen die in aanmerking komen voor voortgezet onderwijs worden opgevangen op het Christelijk Lyceum te Apeldoorn. Ten behoeve daarvan is voor het Christelijk Lyceum een afzonderlijke regeling getroffen die inhoudt dat de school een vast aantal leseenheden ontvangt, namelijk voor 16 leerlingen 2,7 eenheid per leerling.

In de kerngemeenten is in de regeling voor tussentijdse instroom de drempel van tien leerlingen losgelaten, mits deze leerlingen gezamenlijk één schoolbezoeken.

Onderwijs in de eigen taal en cultuur is in principe mogelijk en werd verzorgd voor Vietnamese, Iraanse en Zuid-Amerikaanse leerlingen.